

REFERENTIEKADER VOOR INTERNAATSKWALITEIT – IMPACTMETING

COLOFON

Samenstelling

Onderwijsinspectie

Verantwoordelijke uitgever

Lieven Viaene, inspecteur-generaal
Koning Albert II-laan 15, 1210 Brussel

Wettelijk depot

D/2022/3241/278

Copyright

© Niets uit deze publicatie mag worden gekopieerd
of op een andere wijze worden verspreid zonder bronvermelding.

Inhoudsopgave

1	INLEIDING	3
2	ONDERZOEKSMETHODE.....	3
3	RESULTATEN	4
3.1	RESPONDENTEN	4
3.2	KENNIS VAN HET RIK	6
3.3	TAAL EN INHOUD VAN HET RIK	7
3.4	IMPLEMENTATIE VAN HET RIK	10
3.5	IMPACT VAN HET RIK OP DE INTERNAATSWERKING	12
3.6	IMPACT VAN HET RIK OP DE INTERNE EN EXTERNE COMMUNICATIE	16
3.7	VERANDERINGEN NAAR AANLEIDING VAN HET RIK	18
3.8	PROFESSIONALISERINGSNODEN M.B.T. HET RIK	19
4	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN.....	20
5	BIJLAGE DEELNEMERS FOCUSGROEPEN	22

1 Inleiding

Op 23 oktober 2018 werd het Referentiekader voor internaatskwaliteit (RiK) voorgesteld. Dit referentiekader kwam tot stand in cocreatie met beleidsmakers, onderwijsverstrekkers en andere partners uit de internaatssector.

Het kader beoogt meerdere doelstellingen. Het wil in de eerste plaats de maatschappelijke verwachtingen ten aanzien van internaten beschrijven. Daarnaast brengt het kwaliteitskader factoren bij mekaar die het bereiken van de maatschappelijke verwachtingen positief beïnvloeden. Via een debat daarover met alle belanghebbenden kwam het kwaliteitskader tot stand. Daarbij formuleerde men generiek en duidelijk toetsstenen die de essentie vatten van een kwaliteitsvolle internaatswerking. Daardoor vormt het kwaliteitskader een duidelijk communicatiemiddel tussen alle belanghebbenden, wat een belangrijke meerwaarde is. Tevens kan het kwaliteitskader een aanzienlijke input bieden voor het nieuw, regelgevend kader voor internaten dat in ontwikkeling is.

Begin 2022 lanceerde de onderwijsinspectie, in cocreatie met de onderwijsverstrekkers, een bevraging over de impact van het RiK op de internaten, gevolgd door een bespreking in een klankbordgroep waar een afvaardiging van de onderwijsverstrekkers en de onderwijsinspectie deel van uitmaken. Daarnaast vonden drie focusgroepen plaats waaraan internaatsmedewerkers, beheerders en -bestuurders participeerden. In dit rapport worden de resultaten gepresenteerd.

2 Onderzoeksmethode

De impactmeting had als doel na te gaan of het RiK beantwoordt aan zijn oorspronkelijke doelstellingen, of er een impact is op de internaatswerking en of er eventueel noden zijn in verband met het RiK.

Volgende deelonderzoeksvragen kwamen aan bod:

- Is het RiK een kwaliteitsvol kader, als toetssteen voor een kwaliteitsvolle werking? Zowel de duidelijkheid van de taal van het RiK als de herkenbaarheid en de volledigheid van de onderdelen ervan werden bevraagd.
- Heeft het RiK een effect op de begeleiding van de internen?
- Op welke manier en met welke frequentie is het internaat aan de slag met het RiK? De genomen initiatieven, de frequentie ervan, veranderingen in de internaatswerking en communicatie kregen een plaats in de bevraging.

De vragenlijst bestond uit een 20-tal vragen. De meeste vragen werden beoordeeld op een 5-punts Likertschaal (1: helemaal akkoord tot 5: helemaal niet akkoord). We opteerden ervoor om voor de meerderheid van de stellingen de antwoordmogelijkheid 'ik weet dit niet' te voorzien. Bij sommige vragen konden de respondenten een woordelijke toelichting geven. Aan het einde van de bevraging konden deelnemers zich registreren voor deelname aan een focusgroep via een apart formulier. De bevraging werd anoniem afgenomen via online LimeSurvey.

De bevraging was gericht aan alle beheerders, internaatsmedewerkers en bestuurders van de onderwijsinternaten en werd door de onderwijsverstreckers in een communicatie met de internaten opgenomen en verspreid. De bevraging liep van 12 januari tot 4 februari 2022.

Een eerste bespreking van de resultaten gebeurde op 1 maart in de klankbordgroep. Die klankbordgroep had enerzijds als doel om onduidelijkheden uit de resultaten uit te klaren en anderzijds om een aantal thema's te selecteren die ter verduidelijking aan de internaten konden voorgelegd worden. Volgende thema's werden geselecteerd: de kennis van het RiK, de implementatie van het RiK, de professionaliseringsnoden en de impact van het RiK op de internaatswerking en begeleiding.

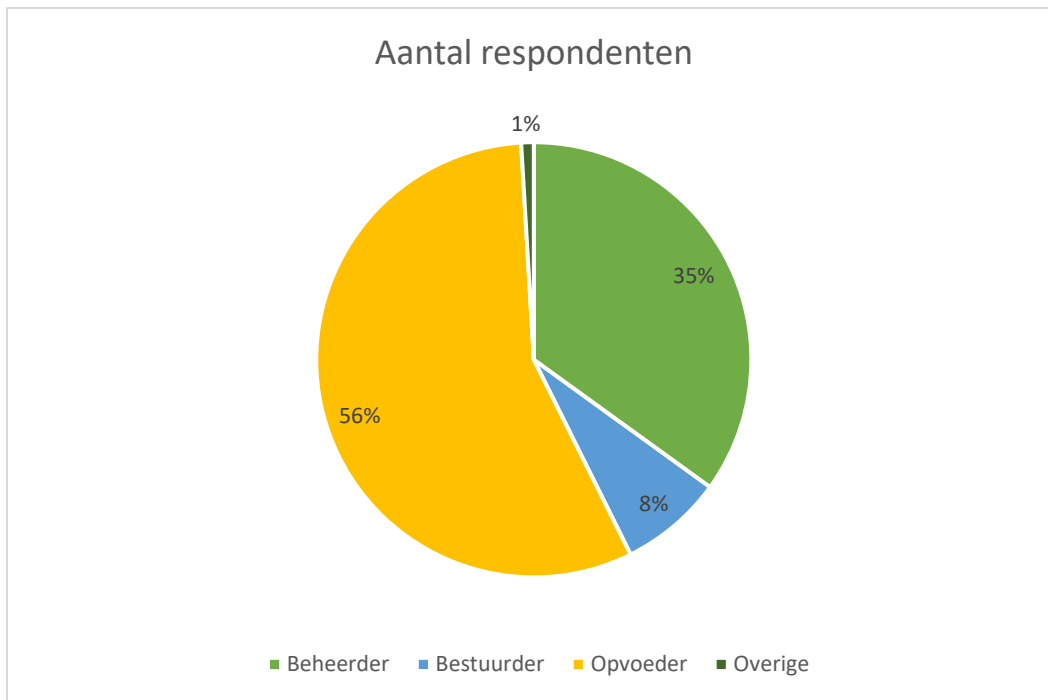
Op het einde van de bevraging gaven een 65-tal beheerders of bestuurders aan op vrijwillige basis te willen participeren aan een focusgroep. Van de internaatsmedewerkers stelden er zich zeven kandidaat voor deelname aan een focusgroep. Er werden twee groepen gevormd met beheerders of bestuurders. Bij de selectie werd rekening gehouden met een regionale spreiding, een vertegenwoordiging van de onderwijsverstreckers en de kandidatuurstelling voor een try-out van een doorlichting. Voor de focusgroep met de internaatsmedewerkers werden alle kandidaten weerhouden. Een overzicht van alle deelnemers is in de bijlage terug te vinden. Er werden drie gesprekken ingepland. Op 9 en 10 maart 2022 gingen de onderwijsverstreckers en de onderwijsinspectie in dialoog met beheerders en bestuurders en op 10 maart 2022 met de internaatsmedewerkers. De resultaten van de gesprekken in de klankbordgroep en de verschillende focusgroepen werden verwerkt in de toelichting van de resultaten, de conclusie en de aanbevelingen van het rapport over de impactmeting van het RiK.

3 Resultaten

3.1 Respondenten

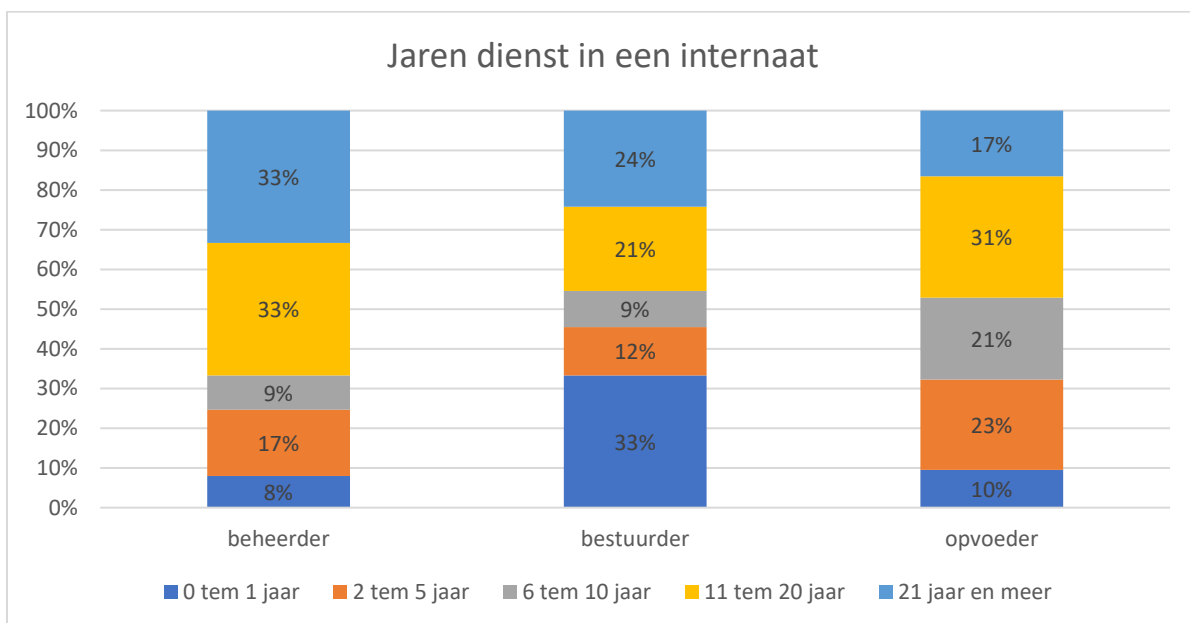
SAMENSTELLING

De bevraging werd ingevuld door 429 respondenten. Meer dan de helft van deze groep bestond uit internaatsmedewerkers/opvoeders (n = 242; 56 %), gevolgd door beheerders (n = 150; 35 %), bestuurders (n = 33, 8 %) en 'overige' medewerkers (n = 4; 1 %). De respondenten uit deze laatste groep waren onder andere administratief medewerkers en meester-, vak- en dienstpersoneel. Van de 168 internaten die werden aangeschreven, namen minstens 150 internaten via de beheerders deel, goed voor 89% van alle internaten.

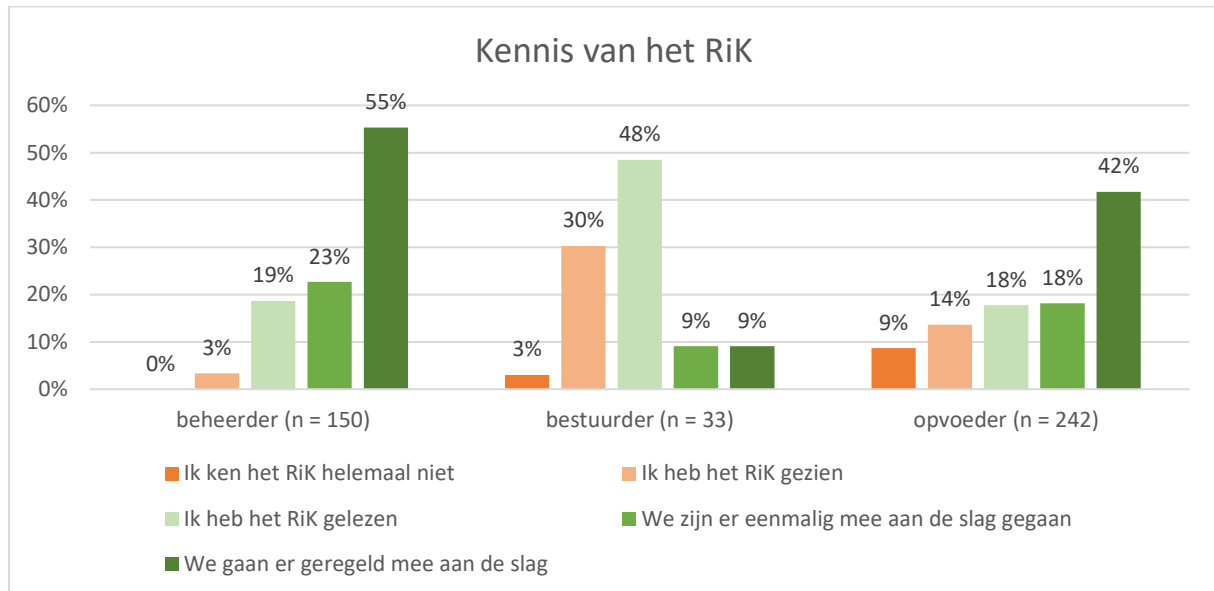
ANCIËNNITEIT

Wat betreft anciënniteit, blijkt dat twee derde van de beheerders (n = 100; 67 %) elf jaar of meer dienst in een internaat heeft. Bij de bestuurders, daarentegen, heeft de grootste groep (n = 11; 33 %) minder dan twee jaar dienst. In de groep van opvoeders is het aantal jaren dienst eerder verspreid. Bijna de helft van de opvoeders (n = 114; 47 %) heeft minstens elf jaar dienst in een internaat.

3.2 Kennis van het RiK

In het tweede deel van de bevraging werd nagegaan of de respondenten het RiK kenden en of ze er al mee aan de slag waren gegaan. We gingen daarbij na via welke kanalen ze het RiK hadden leren kennen. Indien de respondenten het RiK niet kenden, werd gevraagd of ze meer informatie over het RiK wensten.

Uit de bevraging blijkt dat meer dan de helft van de beheerders (n = 83; 55 %) geregeld met het RiK aan de slag ging. Meer dan driekwart van de beheerders (n = 117, 78 %) ging er eenmalig of geregeld mee aan de slag. Dit was eveneens het geval voor 60 % van de opvoeders (n = 145). Toch stelden we vast dat 23 % van de opvoeders het RiK niet kende of enkel gezien had. Dit gold eveneens voor een derde van de bestuurders (n = 11; 33 %). Ongeveer de helft van de bestuurders (n = 16; 48 %) had het RiK enkel gelezen zonder ermee aan de slag te gaan. In de groep 'overige', die overwegend uit administratief medewerkers bestaat, kenden drie op vier respondenten het RiK helemaal niet.

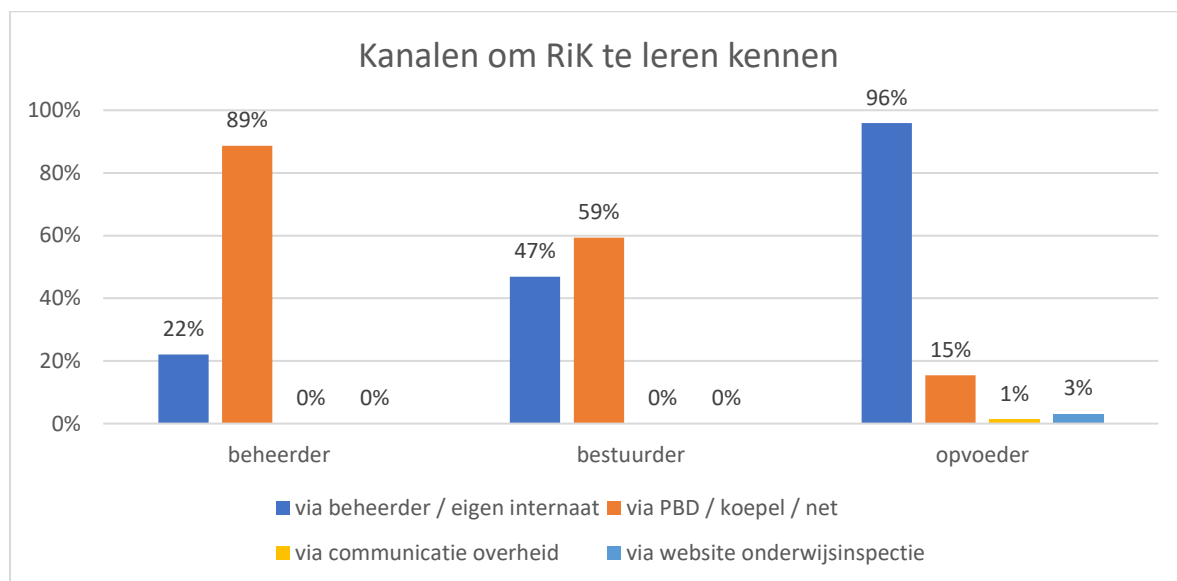
Uit de focusgroepen met de beheerders en bestuurders kwam naar voor dat de pandemie een sterke impact had op de werking van een internaats de voorbije twee jaar. Daardoor werden internaatsmedewerkers soms vrijwel uitsluitend ingezet voor de kerntaken van de internaatswerking en was er, in veel gevallen, nauwelijks tijd om met elementen uit het RiK aan de slag te gaan. De beperkte continuïteit in personeel en de afwezigheden wegens ziekte of quarantaine vormden een extra belemmerende factor.

Verschillende beheerders verwoordden de sterke nood van de internaatsmedewerkers om de verkenning van het RiK te starten met een concrete vertaalslag naar de eigen werking. Daarnaast is, volgens de beheerders, een stapsgewijze implementatie essentieel om het RiK in de internaatswerking te integreren. Die elementen verklaren de verschillende resultaten m.b.t. de kennis van het RiK tussen de beheerders en de opvoeders in de impactmeting.

In totaal gaf slechts een minderheid van de respondenten (n = 25; 6 %) aan dat ze het RiK helemaal niet kende. Van die groep hebben 20 personen geantwoord of en hoe ze informatie over het RiK wensen te ontvangen. De meerderheid (n = 15; 65 %) wilde informatie ontvangen via de beheerder en het eigen internaats. Enkel wilden informatie ontvangen via de pedagogische begeleidingsdiensten

(n = 4; 17 %); één respondent wilde via de overheid informatie ontvangen. Drie respondenten wensten geen informatie over het RiK te ontvangen, de andere twee respondenten beantwoordden deze vraag niet.

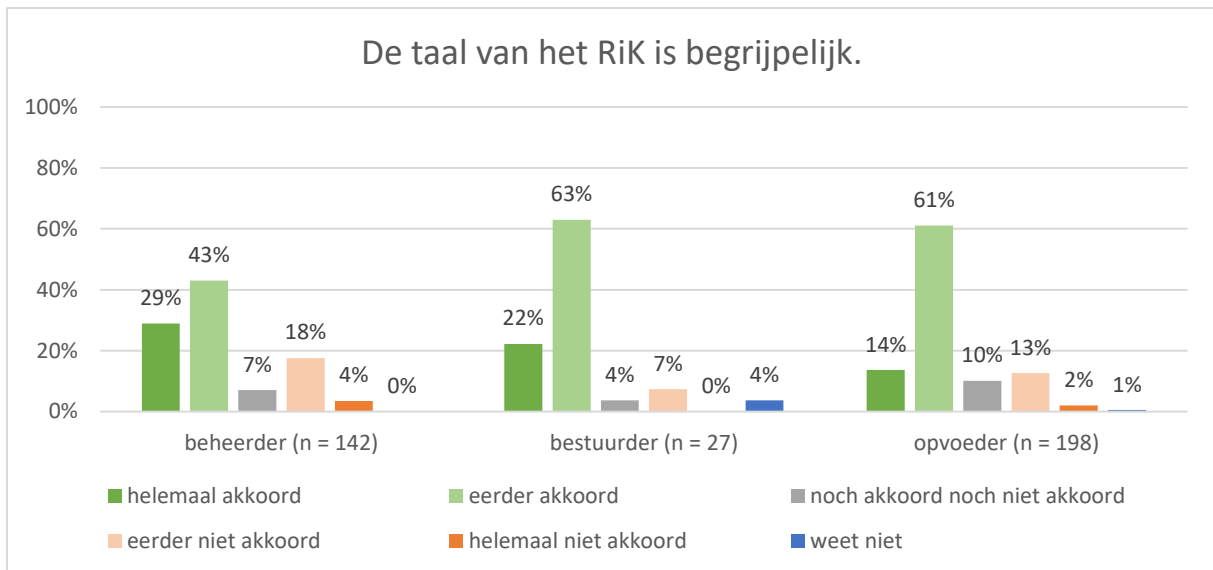
De respondenten die het RiK wel kenden (n = 404), maakten via verschillende en soms meerdere kanalen kennis met het referentiekader. De beheerders (n = 133; 89 %) en bestuurders (n = 19; 59 %) hebben het RiK voornamelijk leren kennen via hun pedagogische begeleidingsdienst / koepel / net. Bijna alle opvoeders (n = 212; 96 %) leerden het RiK kennen via de beheerder / het eigen internaat. Enkele opvoeders maakten kennis met het RiK via de communicatie van de overheid (n = 3; 1 %) of de website van de onderwijsinspectie (n = 7; 3 %). Geen enkele respondent leerde het RiK kennen via (sociale) media.

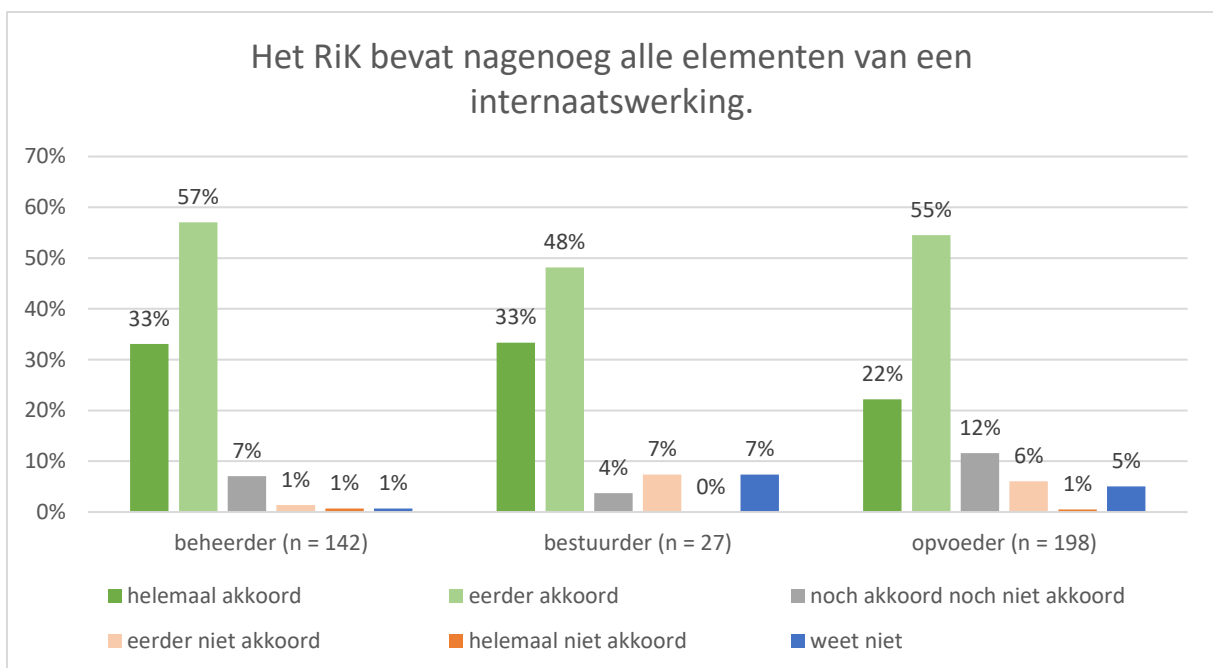
3.3 Taal en inhoud van het RiK

In een derde deel werd gepeild naar de helderheid van het taalgebruik in het RiK en naar de inhoud van het RiK. We peilden of de inhoud van het RiK volledig en herkenbaar is, of het RiK duidelijke verwachtingen voor de opvoeders creëert en of er voldoende ruimte is om eigen klemtonen te leggen vanuit het pedagogisch project of de internaatsvisie.

Aan alle respondenten die het RiK kenden, werd de stelling “**De taal van het RiK is begrijpelijk**” voorgelegd. Deze stelling werd beantwoord door 142 beheerders, 27 bestuurders en 198 opvoeders. De meerderheid van de respondenten vond de taal van het referentiekader begrijpelijk. De bestuurders (n= 23; 85 %) zijn daarover het meest positief, gevolgd door de opvoeders (n = 148; 75 %) en de beheerders (n = 72 %). Toch gaan 41 beheerders (18 %), 27 opvoeders (13 %) en 6 bestuurders (7 %) helemaal niet akkoord met de stelling. De taal van het RiK is voor hen niet begrijpelijk.

Aan alle respondenten die het RiK kennen, legden we eveneens volgende stelling over het RiK voor: **“Het RiK bevat nagenoeg alle elementen van een internaatswerking.”** Deze stelling werd beantwoord door 142 beheerders, 27 bestuurders en 198 opvoeders. In de drie respondentengroepen stond men positief tot zeer positief tegenover die stelling. In de groep van beheerders ging 90 % (n = 128) eerder akkoord of helemaal akkoord met de stelling. In de groep van beheerders en opvoeders was dit respectievelijk 81 % (n = 22) en 77 % (n = 152). Twee bestuurders (7 %) en twaalf opvoeders (6 %) vonden dat er elementen van een internaatswerking in het RiK ontbraken.

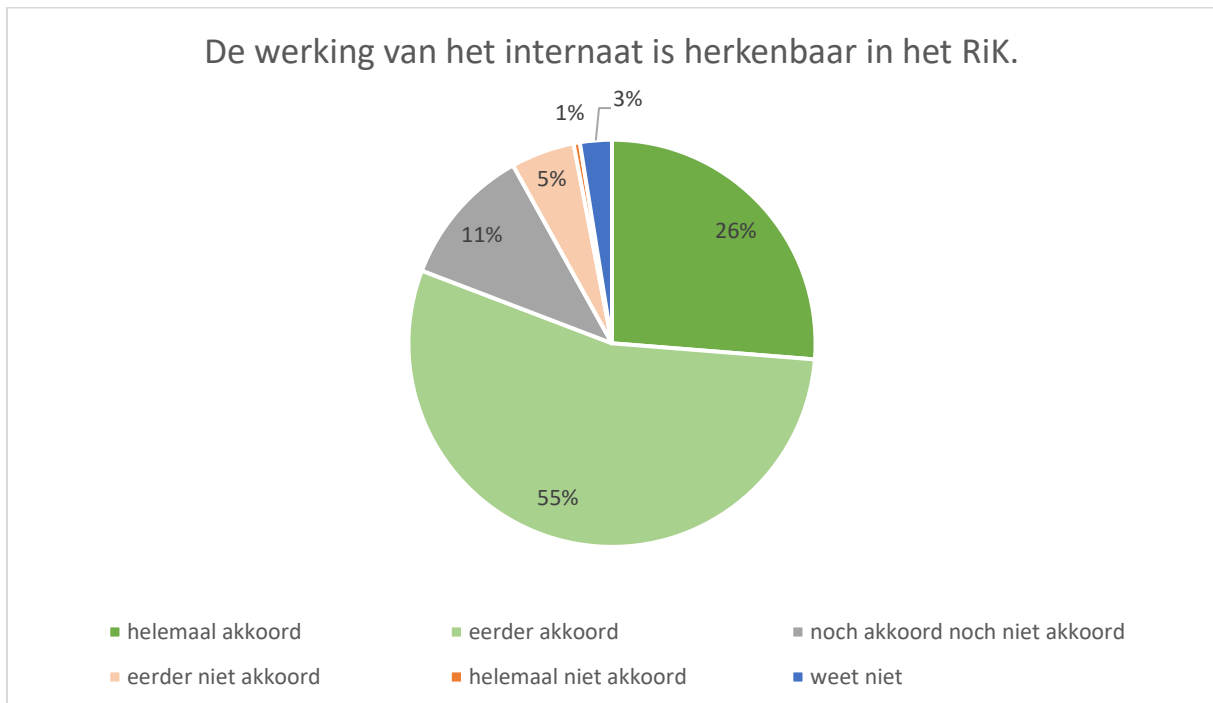
Respondenten die antwoordden dat het RiK niet alle elementen bevat, werden gevraagd om aan te geven welke elementen ontbraken volgens hen. Respondenten vermeldden volgende zaken:

- verhouding van het aantal internen per opvoeder;
- complexiteit en zorgnoden van de internen (in relatie tot verhouding van het aantal internen per opvoeder);

- inspraak van de opvoeders;
- samenwerking met externe diensten;
- outputfactoren.

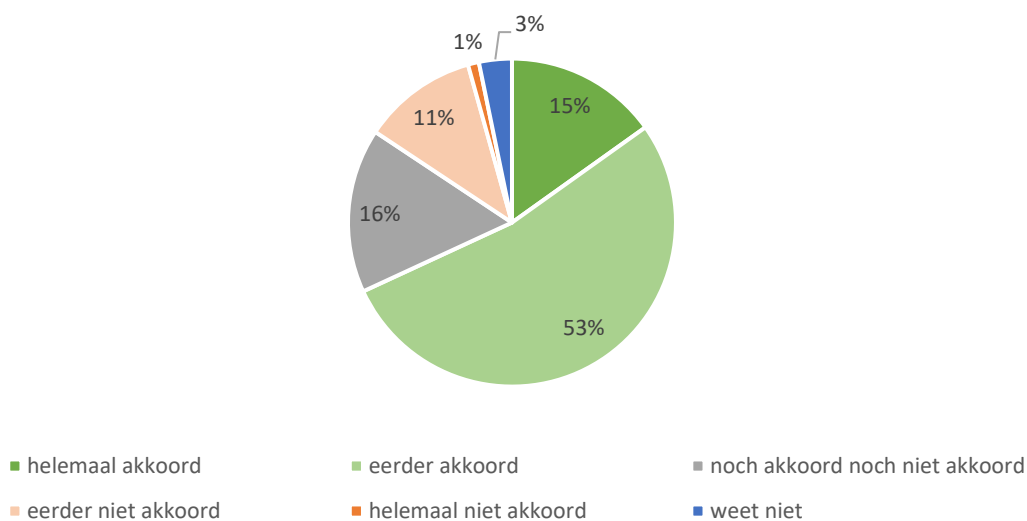
Het viel de klankbordgroep op dat sommige elementen die een aantal respondenten benoemen als 'ontbrekend in het RiK', wel degelijk in het referentiekader opgenomen zijn. Vermoedelijk zijn de antwoorden te verklaren door het feit dat nog niet alle respondenten voldoende vertrouwd zijn met de verschillende kwaliteitsverwachtingen uit het RiK en de betekenis ervan voor de concrete internaatswerking.

Om de herkenbaarheid van de inhoud van het RiK in kaart te brengen, legden we aan de opvoeders volgende stelling voor: **“De werking van het internaat is herkenbaar in het RiK”**. Die stelling werd door 198 opvoeders beantwoord. De opvoeders waren grotendeels positief over de inhoud van het RiK. De meerderheid van de opvoeders (n = 160; 81 %) herkende de werking van het internaat in het RiK. Slechts 11 opvoeders (6 %) gingen niet akkoord met die stelling.

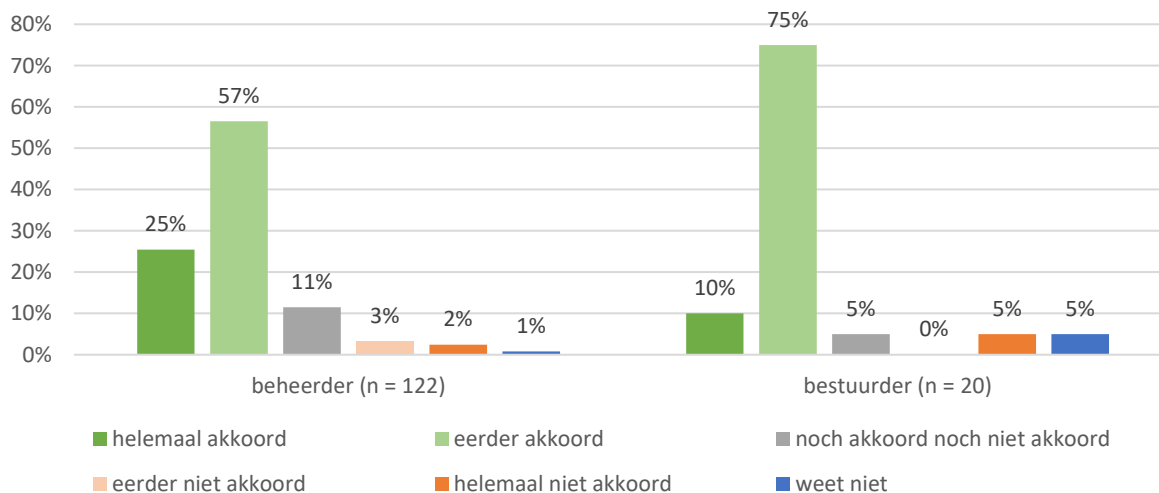
Aan de opvoeders werd eveneens deze stelling voorgelegd: **“Het RiK maakt duidelijk wat er van mij wordt verwacht”**. Die stelling werd door 185 opvoeders beantwoord. Uit de antwoorden bleek dat meer dan de helft van de opvoeders (n = 126; 68 %) (helemaal) akkoord ging met de stelling. Voor 12 % van de opvoeders (n = 23) was dat niet het geval. Voor hen maakt het RiK niet duidelijk wat van hen verwacht wordt.

Het RiK maakt duidelijk wat er van mij wordt verwacht.

Aan de beheerders en bestuurders werd deze stelling voorgelegd: **“Het RiK biedt voldoende ruimte om eigen klemtonen te leggen vanuit het pedagogisch project of de internaatsvisie”**. Die stelling werd door 122 beheerders en 20 bestuurders beantwoord. Zowel de beheerders (n = 100; 82 %) als de bestuurders (n = 17; 85 %) gingen in grote mate akkoord met die stelling.

Het RiK biedt voldoende ruimte om eigen klemtonen te leggen vanuit het pedagogisch project of de internaatsvisie.

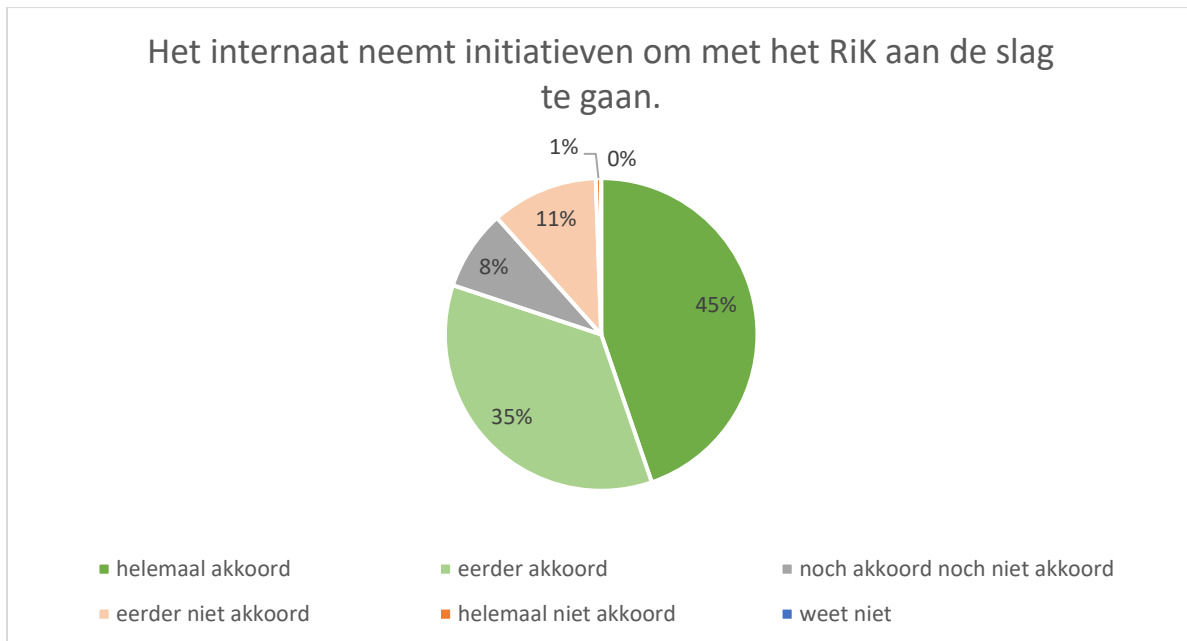

3.4 Implementatie van het RiK

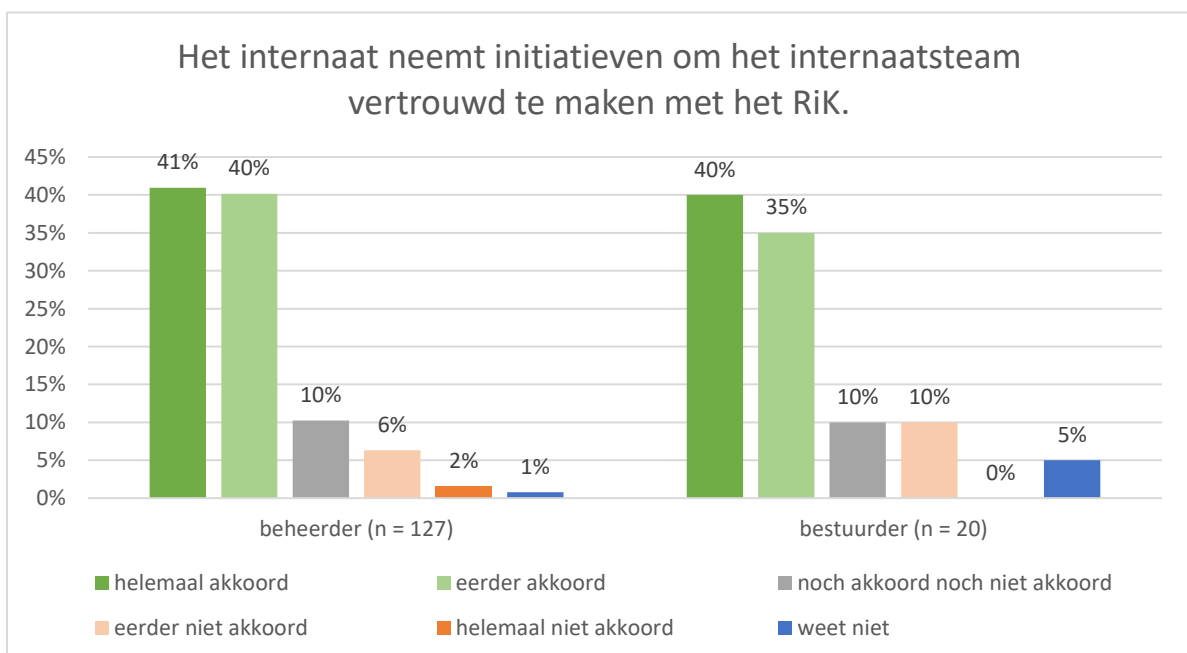
In dit deel werd in kaart gebracht of het internaat initiatieven nam om het RiK te implementeren.

Aan de opvoeders legden we volgende stelling voor: **“Het internaat neemt initiatieven om met het RiK aan de slag te gaan”**. Die stelling werd beantwoord door 181 opvoeders. Volgens 80 % van de opvoeders (n = 145) neemt het internaat effectief initiatieven om met het RiK aan de slag gaan. Voor

21 opvoeders (12 %) bleek dat echter niet het geval. Daar werden nauwelijks of geen initiatieven genomen.

Voor de beheerders en bestuurders formuleerden we de stelling als volgt: **“Het internaat neemt initiatieven om het internaatsteam vertrouwd te maken met het RiK”**. Die stelling werd beantwoord door 127 beheerders en 20 bestuurders. Ook met die stelling ging de grote meerderheid van beheerders (n = 103; 81 %) en van de bestuurders (n = 15; 75 %) akkoord. Een minderheid van beheerders (n = 10; 8 %) en van bestuurders (n = 2; 10 %) gaf aan dat er nauwelijks of geen initiatieven werden genomen. Deze resultaten bevestigen het perspectief van de opvoeders.

Uit de focusgroepen met de internaatsmedewerkers en met de beheerders en bestuurders blijkt dat heel wat internaten reeds initiatieven namen om met de internaatsmedewerkers het RiK te verkennen. Zo probeerde een aantal internaten de bestaande werking af te toetsen aan de kwaliteitsverwachtingen, onder andere tijdens personeelsvergaderingen, studiedagen of overlegmomenten. Daarbij gingen teamleden aan de slag om een eerste stand van zaken op te maken, soms aan de hand van reflectievragen. Anderen zetten in op de vertaalslag van het RiK naar hun eigen werking, waarbij de ontwikkeling van een visie regelmatig benoemd werd. Verschillende beheerders gaven de prioritering van een aantal actiepunten als essentieel aandachtspunt aan voor de verdere uitrol van het RiK.

Meerdere beheerders gaven eveneens aan gebruik te maken van allerlei materialen die door de onderwijsverstrekkers ter beschikking werden gesteld om het RiK ter sprake te brengen. Ook het gebruik van data om de beginsituatie van het internaat in kaart te brengen, kwam ter sprake. Een aantal internaten benoemde het bevragen van internen en ouders om de kwaliteit van hun werking in kaart te brengen. Het verhogen van de betrokkenheid van de ouders kwam af en toe als een extra uitdaging naar voor.

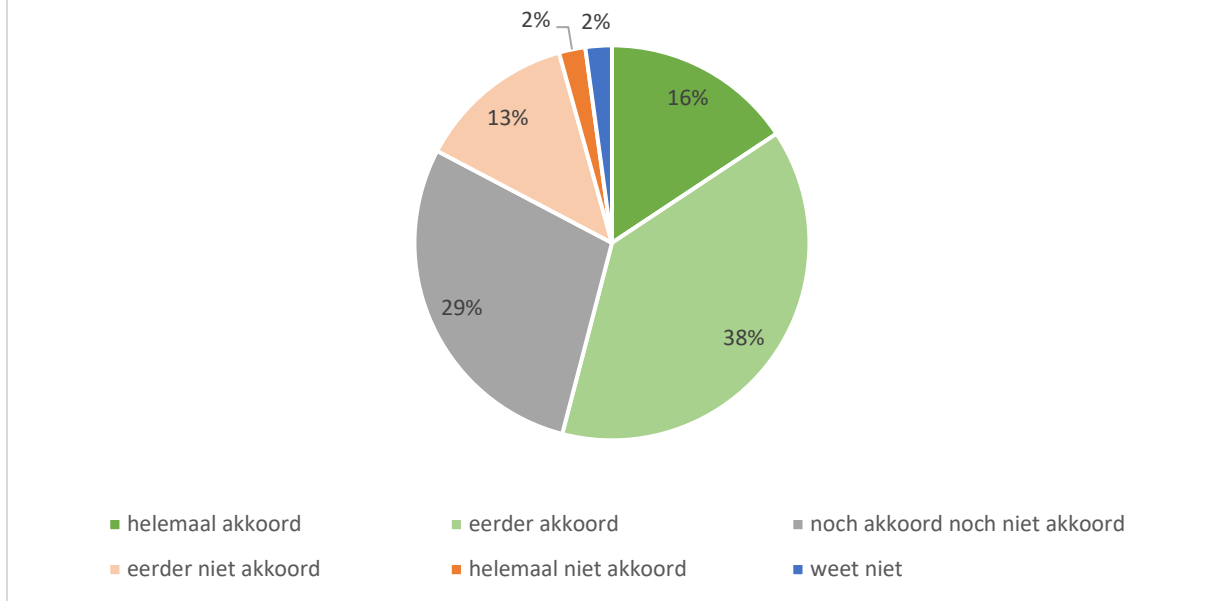
Uit de focusgroepen met de beheerders en bestuurders blijkt dat de afwezigheid van het regelgevend kader en de daaraan verbonden extra middelen een hindernis vormen om ten volle in te zetten op de implementatie van het RiK. Een aantal beheerders benoemde ook expliciet de verschillen in statuut onder het opvoederspersoneel als een belemmerende factor.

3.5 Impact van het RiK op de internaatswerking

In een vijfde deel gingen we de impact van het RiK op de internaatswerking na. We onderzochten meer specifiek de impact van het RiK op de begeleiding van de internen, op de aandacht voor de kinderrechten, op de ontwikkeling van het beleid en op de ontwikkeling van de kwaliteit van het internaat. We gingen ook na of het RiK het detecteren van sterktes en groeikansen faciliteert.

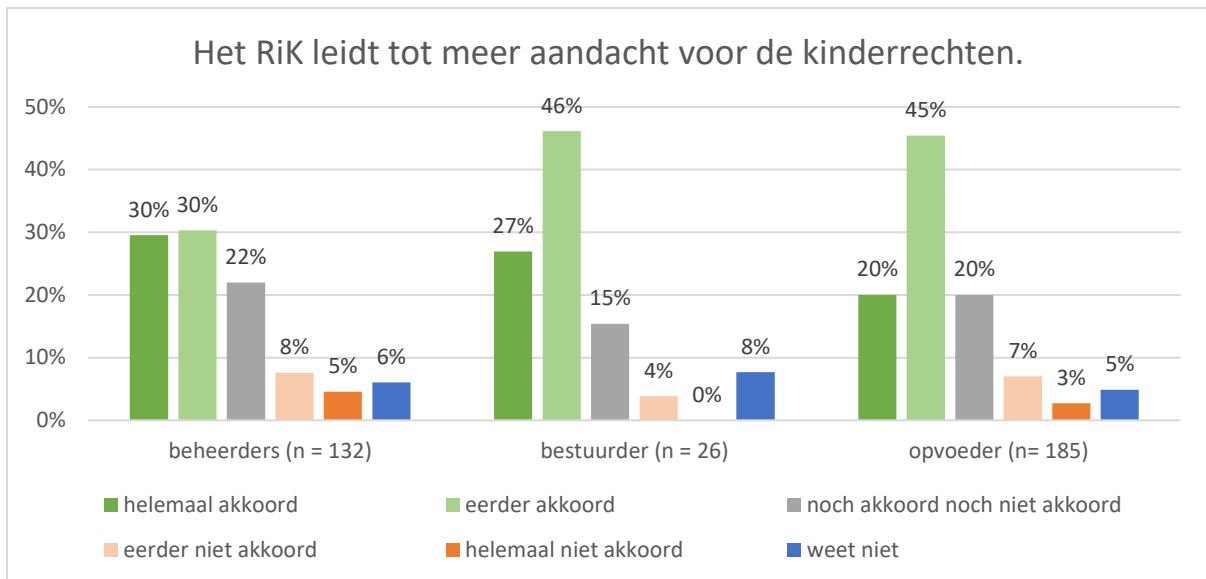
De stelling “**Het RiK ondersteunt mij om de internen beter te begeleiden**” werd door 185 opvoeders beantwoord. De reacties op die stelling zijn eerder verdeeld. Iets meer dan de helft van de opvoeders (n = 100; 54 %) ging (helemaal) akkoord met die stelling. Ongeveer een derde van de opvoeders had geen mening of wist het niet (n = 57; 31 %). De overige opvoeders (n = 28; 15 %) waren van mening dat het RiK nauwelijks of geen impact heeft op de begeleiding van de internen.

Het RiK ondersteunt mij om de internen beter te begeleiden.

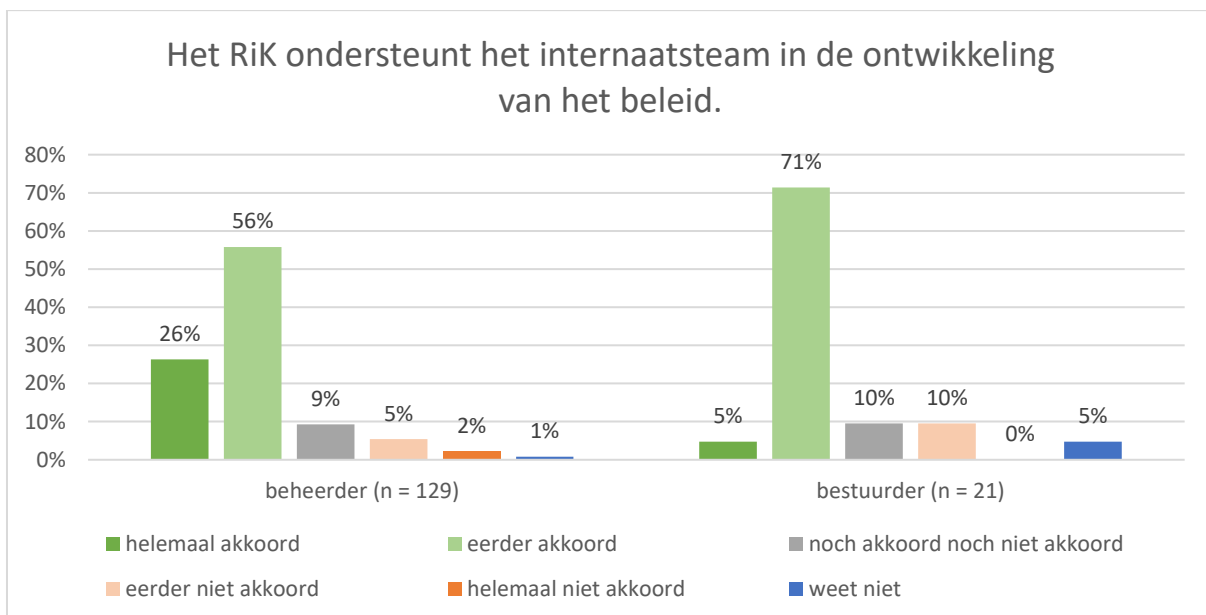

Aan alle respondenten die het RiK kenden, werd gevraagd of **“Het RiK leidt tot meer aandacht voor de kinderrechten”**. Deze stelling werd beantwoord door 132 beheerders, 26 bestuurders en 185 opvoeders. Uit hun antwoorden blijkt dat meer dan de helft van de beheerders (n = 79; 60 %), de bestuurders (n = 19; 73 %) en opvoeders (n = 121; 65 %) de impact van het RiK op de kinderrechten erkent. Ongeveer een kwart van de beheerders (n = 37; 28 %), bestuurders (n = 6; 23 %) en opvoeders (n = 46 ;25 %) had daarover geen mening of wist het niet. Een minderheid van beheerders (n = 16; 12 %), bestuurders (n = 1; 4 %) en opvoeders (n = 18; 10 %) was van mening dat het RiK nauwelijks of niet leidt tot meer aandacht voor de kinderrechten.

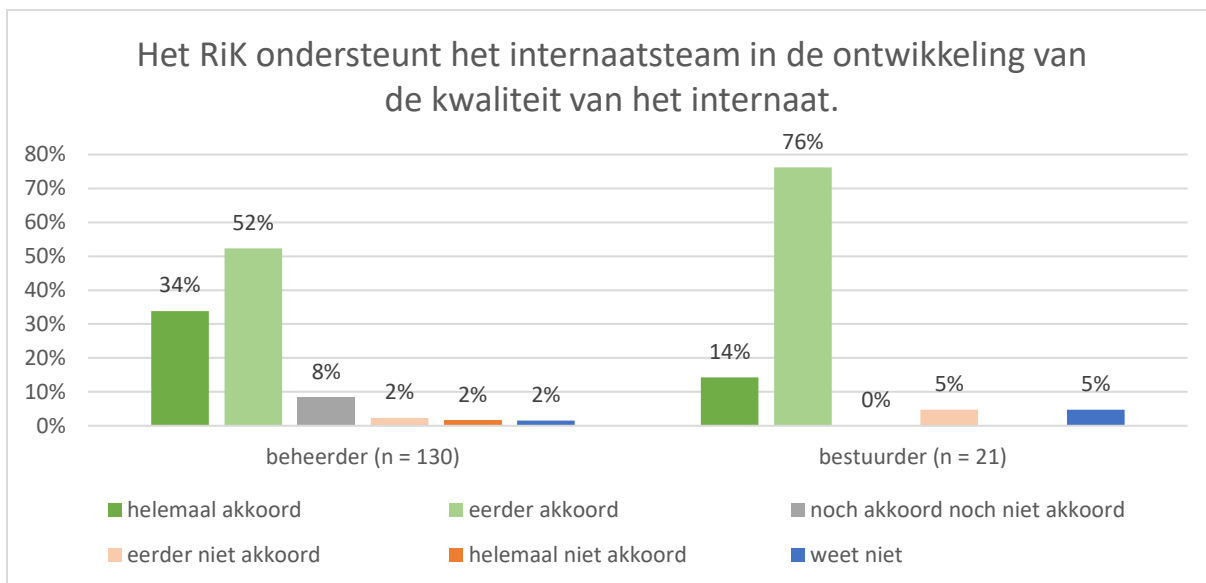
De focusgroep met de internaatsmedewerkers en de dialoog in de klankbordgroep maakten duidelijk dat die resultaten mogelijk verklaard kunnen worden doordat internaten ook voor de lancering van het RiK reeds met de kinderrechten aan de slag waren.

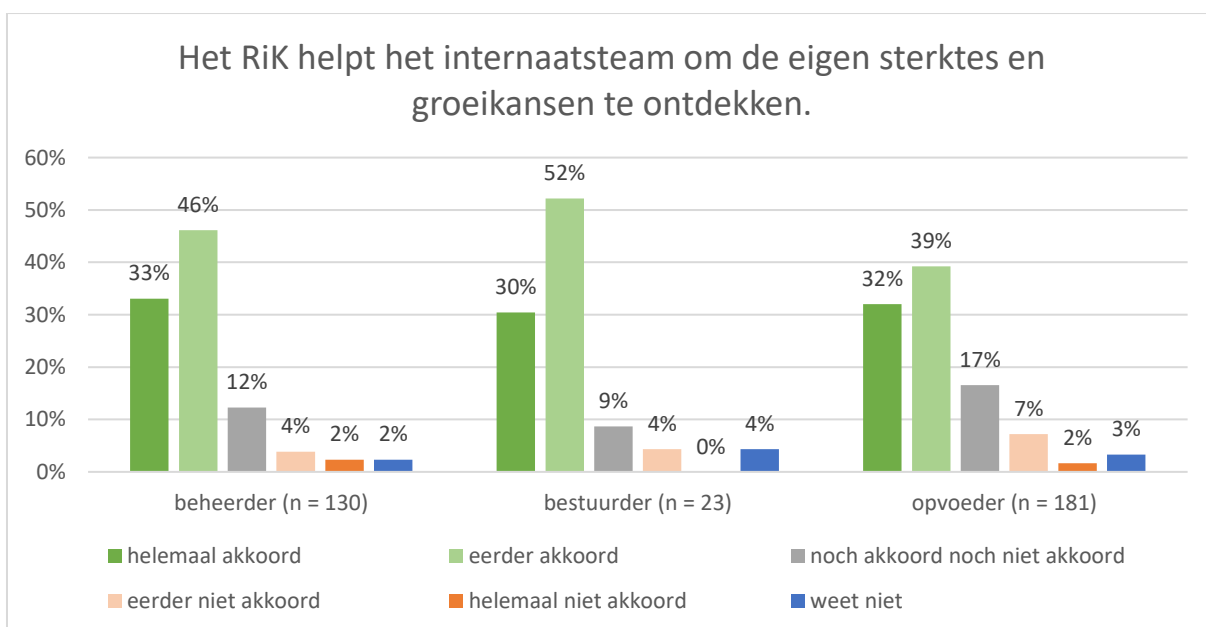
Aan de beheerders en de bestuurders legden we vervolgens deze stelling voor: **“Het RiK ondersteunt het internaatsteam in de ontwikkeling van het beleid”**. Die stelling werd beantwoord door 129 beheerders en 21 bestuurders. Meer dan driekwart van de beheerders (n = 106; 82 %) en van de bestuurders (n = 16; 76 %) bevestigden die stelling. De overige respondenten hadden geen mening, wisten het niet of gingen (eerder) niet akkoord. Drie beheerders (2 %) gaven aan dat het RiK helemaal niet ondersteunt in de beleidsontwikkeling.

De stelling **“Het RiK ondersteunt het internaatsteam in de ontwikkeling van de kwaliteit van het internaat”** werd door 130 beheerders en 21 bestuurders beantwoord. Over de impact op de kwaliteitsontwikkeling waren vooral de bestuurders nog positiever dan over de impact op de beleidsontwikkeling. Op twee bestuurders na bevestigden alle bestuurders (n = 19; 90 %) die stelling. Dat was eveneens het geval voor 86 % van de beheerders (n = 112). Toch vonden ook hier enkele beheerders (n = 5; 4 %) dat er nauwelijks of geen impact van het RiK op de kwaliteitsontwikkeling is.

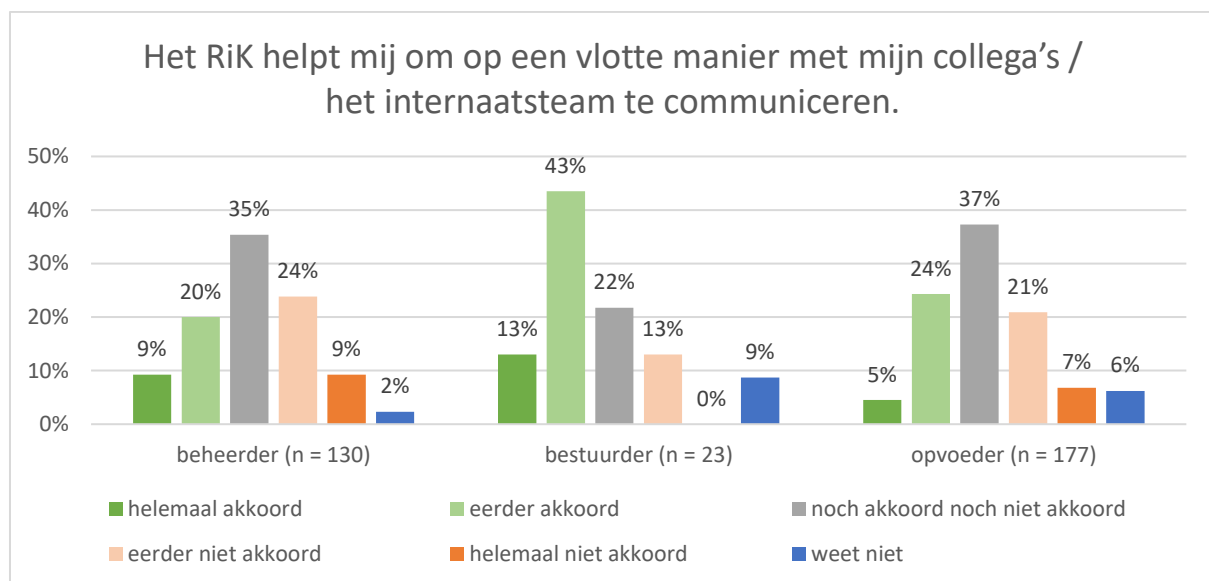
Aan alle respondenten die het RiK kenden, werd gevraagd of **“Het RiK het internaatsteam helpt om de eigen sterktes en groeikansen te ontdekken”**. Die stelling werd beantwoord door 130 beheerders, 23 bestuurders en 181 opvoeders. Uit de antwoorden blijkt dat meer dan 70 % van de beheerders (n = 103; 79 %), bestuurders (n = 19; 82 %) en opvoeders (n = 129; 71 %) van mening was dat het RiK hen helpt om de eigen sterktes en groeikansen te ontdekken. Een minderheid van de beheerders (n = 19; 14 %), bestuurders (n = 3; 13 %) en opvoeders (n = 36; 20 %) had daarover geen mening of wist het niet. Minder dan 10 % van de beheerders (n = 8; 6 %), bestuurders (n = 1; 4 %) en opvoeders (n = 16; 9 %) was van mening dat het RiK nauwelijks of niet helpt om de eigen sterktes en groeikansen te ontdekken.

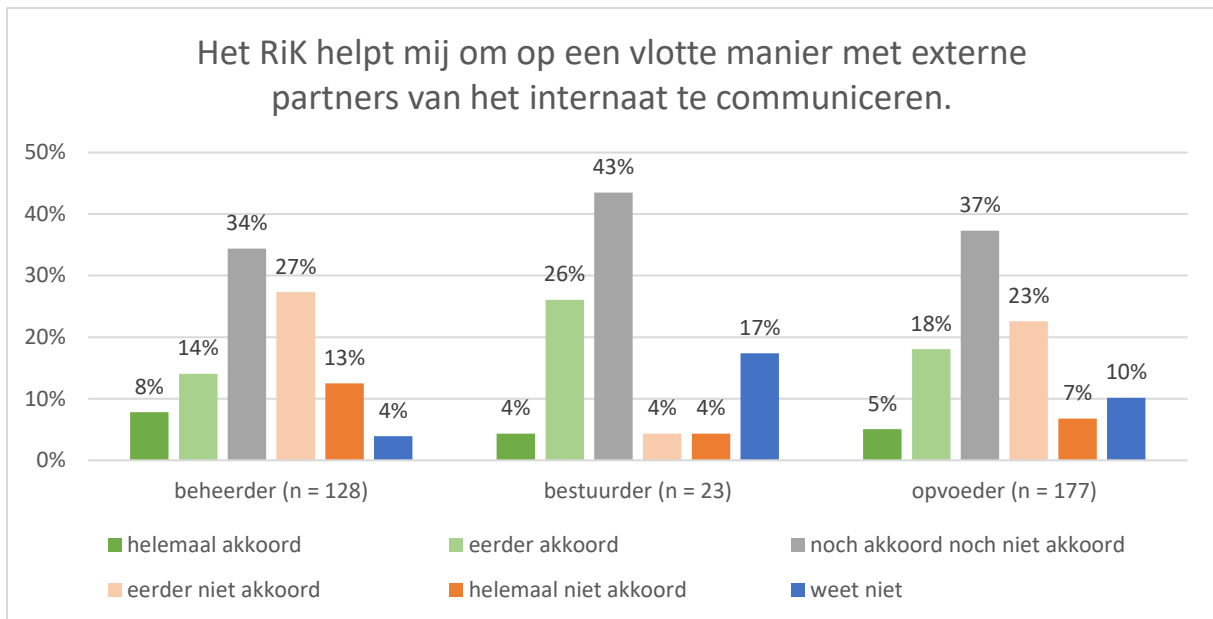
3.6 Impact van het RiK op de interne en externe communicatie

In dit deel brengen we de impact na van het RiK op interne communicatie, op de communicatie met externe partners en op de communicatie tussen internaten in kaart.

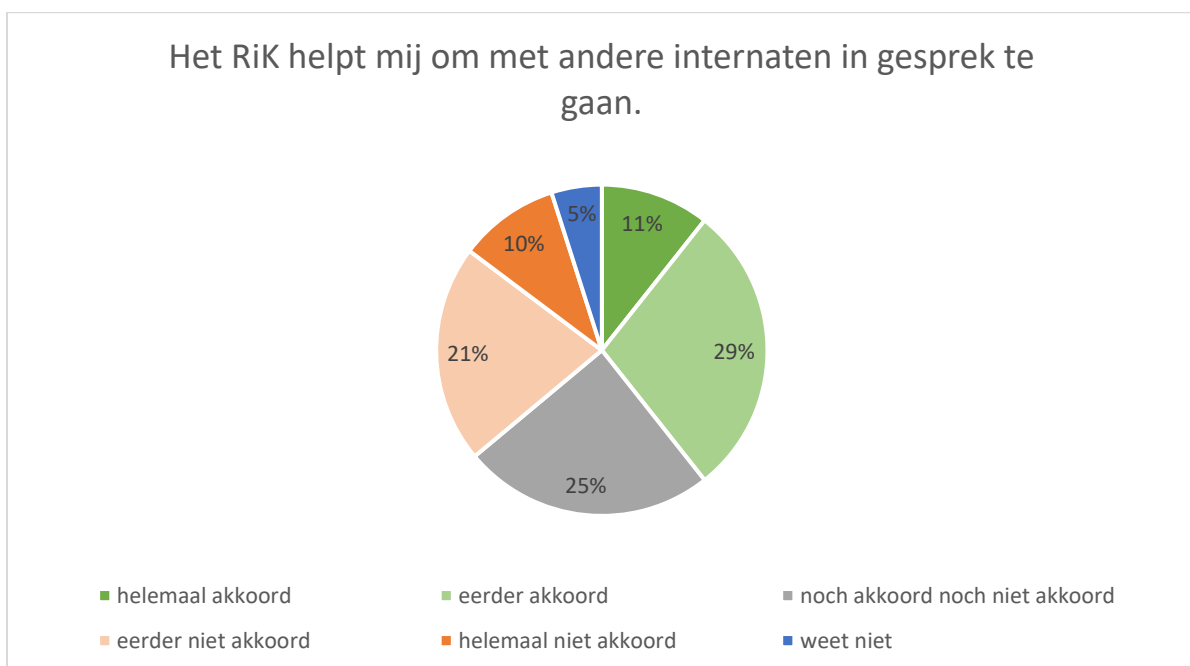
Aan alle respondenten die het RiK kenden, legden we volgende stelling voor: **“Het RiK helpt mij om op een vlotte manier met mijn collega’s / het internaatsteam te communiceren”**. Die stelling werd beantwoord door 130 beheerders, 23 bestuurders en 177 opvoeders. Bij de beheerders en de opvoeders waren de meningen ongeveer gelijk verdeeld over akkoord, niet akkoord en geen mening of weet het niet. Bij de bestuurders gaf meer dan de helft aan dat het RiK de interne communicatie faciliteert.

De stelling **“Het RiK helpt mij om op een vlotte manier met externe partners van het internaat te communiceren”** werd door 128 beheerders, 23 bestuurders en 177 opvoeders beantwoord. Uit de antwoorden blijkt dat de meerderheid van de beheerders (n = 49; 38 %), bestuurders (n = 14; 60 %) en opvoeders (n = 84; 47 %) daarover geen mening had of het antwoord niet wist. Van de bestuurders die wel een mening gaven, ging op twee bestuurders na iedereen (n = 7; 30 %) akkoord met de stelling. De beheerders en opvoeders waren minder positief. 40 % van de beheerders (n = 51) en 30 % van de opvoeders (n = 52) waren van mening dat het RiK de communicatie met de externe partners nauwelijks of niet faciliteert.

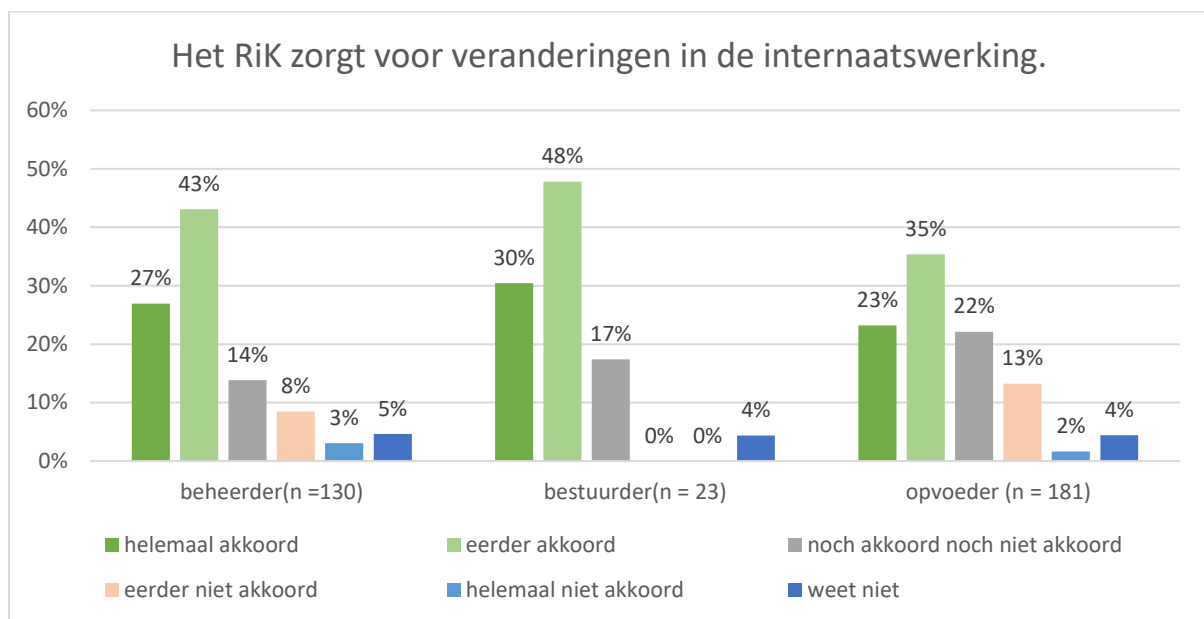
Aan de beheerders werd tot slot de stelling “**het RiK helpt mij om met andere internaten in gesprek te gaan**” voorgelegd. Die stelling werd door 122 beheerders beantwoord. Ook hier waren de meningen eerder verdeeld

In de verschillende focusgroepen kwam naar voor dat de taal uit het RiK nog onvoldoende gekend was bij de teamleden en daardoor nog weinig in de dagelijkse werking gebruikt werd. Mogelijke verklaringen daarvoor zijn terug te vinden bij het deel ‘kennis van het RiK’. Daarnaast gaf een aantal beheerders ook aan bewust niet te kiezen voor de taal van het RiK in communicatie met anderen omdat het jargon niet duidelijk genoeg was.

3.7 Veranderingen naar aanleiding van het RiK

In een zevende deel van de bevraging legden we aan alle respondenten de vraag voor of “**Het RiK zorgt voor veranderingen in de internaatswerking**”. Die stelling werd beantwoord door 130 beheerders, 23 bestuurders en 181 opvoeders. Uit de antwoorden blijkt dat 70 % van de beheerders (n = 91) en 78 % van de bestuurders (n = 18) van mening waren dat het RiK veranderingen teweegbrengt. De opvoeders waren daarover minder positief. Iets meer van de helft van de opvoeders (n = 106; 58 %) ging (helemaal) akkoord met de stelling. Opvoeders (n = 48; 26 %) hadden daarover vaker dan beheerders (n = 24; 19 %) en bestuurders (n = 5; 21 %) geen mening of wisten het niet. Een minderheid van de beheerders (n = 15; 11 %) en opvoeders (n = 27; 15 %) was van mening dat het RiK niet zorgt voor veranderingen in de internaatswerking.

Respondenten die aangaven dat er veranderingen plaatsvonden (helemaal akkoord – akkoord) kregen een bijkomende open vraag die peilde naar welke veranderingen er plaatsvonden door de komst van het RiK. De analyses van deze open antwoorden leverde volgende vaststellingen op:

Voor welke veranderingen in de internaatswerking zorgde het RiK volgens de opvoeders?

- de **interne** staat meer **centraal**: meer aandacht voor de rechten van het kind, meer inspraak van de internen, meer aandacht voor de noden van de internen;
- **verhoogde kwaliteit van de werking**: doelgerichter en ruimer activiteiten aanbod, betere studiebegeleiding en betere ondersteuning;
- **versterking van de interne kwaliteitszorg**: meer en frequenter aandacht voor interne kwaliteitszorg, meer zelfreflectie over eigen werking, beter zicht op sterktes en groeikansen, meer aandacht voor borgen en bijsturen;
- **meer doelbewust en doelgericht handelen**: beleidsplan met concrete, duidelijk geformuleerde doelstellingen, meer vertrekken vanuit visie/missie/waarden en normen, internaatsreglement;
- **verbeterde interne communicatie**: betere informatiedoorstroom tussen opvoeders en beheerder, verbeterde samenwerking en communicatie in het team;

- **verhoogde inzet op ouderbetrokkenheid:** meer aandacht voor oudercontacten, invoeren van bevragingen;
- **verbeterde samenwerking met externen:** clb – school, extern vrijetijdsaanbod;
- **andere thema's:** medicatie, (brand)veiligheid.

Voor welke veranderingen in de internaatswerking zorgde het RiK volgens de beheerders en bestuurders?

- **kritische kwaliteitsbewaking:** systematischer te werk gaan, werken vanuit doelen en afstemming zoeken met pedagogisch project;
- **bewustzijn** is toegenomen op tal van aspecten: handelen, visie;
- **impact van handelen op kind** staat nu centraal;
- noodzaak van **reflectie** is nu gekend (sterktes en groeikansen);
- focus op **pedagogisch handelen**;
- open en geoptimaliseerde **communicatie**;
- **verbeterd activiteiten aanbod**;
- **meer aandacht voor tevredenheid** internen en internaatsteam.

Meerdere respondenten gaven daarbij aan dat de implementatie van het RiK door de coronapandemie vertraging heeft opgelopen.

3.8 Professionaliseringsnoden m.b.t. het RiK

Tot slot peilden we naar de professionaliseringsnoden met betrekking tot het RiK van de beheerders, bestuurders en opvoeders.

Welke professionaliseringsnoden hebben opvoeders?

- **geen noden**;
- voldoende **tijd en ruimte**, minder administratie;
- **professionele groei van het team:** voldoende collega's, ondersteuning mentaal welzijn en communicatie;
- ondersteuning **vertaling RIK in dagdagelijkse werking**;
- **vormingen die gericht zijn op doelpubliek** (pedagogisch handelen, kinderen met 'rugzak', speciale noden, probleemgedrag, crisissituaties, studiebegeleiding);
- ondersteuning in **samenwerking met externen:** samenwerkingsverbanden in kaart brengen (scholen/internaat, externe partners, ouderbetrokkenheid, relatie beheerder – opvoeders);
- **ervaringen uitwisselen** met andere internaten;
- betere **hulp, bijsturing en communicatie** met externe diensten zoals rechtbank en bijzondere jeugdhulp.

Welke professionaliseringsnoden hebben beheerders/bestuurders?

- **geen noden: pluim voor begeleidingsdiensten**;
- voldoende **tijd en ruimte**, minder administratie;
- **professionele groei van het team:** voldoende collega's;
- ondersteuning doeltreffend beleid (ook financieel, materieel);

- **vormingen die gericht zijn op doelpubliek** (pedagogisch handelen, kinderen met ‘rugzak’, speciale noden, probleemgedrag, crisissituaties, studiebegeleiding);
- **ervaringen uitwisselen** met andere internaten.

Uit de focusgroepen met de beheerders en bestuurders bleek dat er in het werkveld nood is aan een specifieke, diepgaande basisopleiding om medewerkers te vormen. Die opleiding dient zowel de pijler van onderwijs als de pijler van welzijn te bevatten. Bijkomende vorming dient gericht te zijn op de zeer uitdagende noden en specifieke contexten waarbinnen sommige internaten dienen te werken.

Voorts kwam in de focusgroepen met de beheerders aan bod dat zij in de toekomst een beroep willen doen op de onderwijsverstrekkers om nieuwe internaatsmedewerkers en beheerders systematisch mee te nemen in de verkenning van het RiK, als opstap voor de werking.

Tot slot verwoordden de focusgroepen van beheerders en bestuurders de nood om systematisch betrokken te worden bij onderwijsvernieuwingen die een gevolg hebben voor de internaatswerking, zoals de modernisering van het secundair onderwijs en in het bijzonder de huidige Digisprong. Beide hebben volgens de deelnemers een niet te ontkennen impact op een kwaliteitsvolle studiebegeleiding in een internaat.

4 Conclusies en aanbevelingen

Op basis van de resultaten van de bevraging en de gesprekken in de focusgroepen formuleert de klankbordgroep onderstaande conclusies.

Het grote aantal respondenten op deze bevraging, waarbij 89% van de internaten betrokken waren, geeft een duidelijke indicatie van de mate waarin de internaten zich aangesproken voelen om met het RiK aan de slag te gaan. Uit de resultaten én uit de bespreking ervan in de klankbordgroep blijkt dat recent een jonge ploeg beheerders startte in de job én dat in de nabije toekomst een aanzienlijk deel van de beheerders de pensioensleeftijd nadert. Dat blijft het werkveld voor grote uitdagingen stellen. Zie daartoe de aanbevelingen bij de professionaliseringsnoden.

In een eerste deel van de bevraging werd nagegaan of de respondenten het RiK kenden of er al mee aan de slag waren gegaan. In een tweede deel werd gepeild naar de helderheid van het taalgebruik in het RiK en naar de inhoud van het RiK. Niettegenstaande de sterke impact van de pandemie én het ontbreken van een regelgevend kader gaven heel wat beheerders en opvoeders aan het RiK te kennen en ermee aan de slag te gaan. Uit de gesprekken met de beheerders en de internaatsmedewerkers in de focusgroepen komt nadrukkelijk naar voor dat het RiK, zoals het nu werd voorgesteld, een concrete vertaalslag naar de dagelijkse praktijk mist. Dat brengt de doeltreffende implementatie ervan in het gedrang. Het is dan ook noodzakelijk om bij de ontwikkeling én de implementatie van een referentiekader aandacht te hebben voor een concrete vertaalslag naar het werkveld. Van de beheerders gaf 89% aan het RiK te kennen via de pedagogische begeleidingsdienst. Het is dan ook wenselijk om van overheidswege te voorzien in de nodige middelen ter ondersteuning van de pedagogische begeleidingsdiensten. Gezien de centrale positie van de beheerder in het verspreiden en ‘hertalen’ van het RiK is het sterk aanbevolen om ondersteuning te voorzien en hen op dit vlak te versterken.

Uit de resultaten van de bevraging over de implementatie van het RiK blijkt dat de lancering van het RiK voor een positieve dynamiek in het werkveld zorgt (80% van alle respondenten gaf aan initiatieven te nemen om met het RiK aan de slag te gaan). Daarnaast komt uit de verschillende gesprekken naar voor dat beheerders en internaatsmedewerkers druk ervaren wanneer het RiK aanleiding geeft tot een controle vanuit de overheid. De implementatie van het RiK dient dan ook geflankeerd te worden door de nodige middelen en ondersteuning, met in het bijzonder aandacht voor de professionaliseringsnoden. De overheid zou zo snel mogelijk het regelgevend kader moeten verduidelijken. Daarnaast verwoorden heel wat gesprekspartners de nood aan een nulmeting die de beginsituatie van de internaten in kaart brengt. Wanneer het RiK een verbindende factor moet vormen tussen de interne kwaliteitsontwikkeling van de internaten en een extern kwaliteitstoezicht is het essentieel om in te zetten op een periodiek kwaliteitstoezicht dat een gefaseerde implementatie bevordert.

De bevraging peilde ook naar de impact van het RiK op de internaatswerking. De antwoorden op de stellingen gaven eerder een verdeeld beeld. Uit de focusgroepen kan begrepen worden dat de antwoorden te duiden zijn vanuit de verschillende startposities van de internaten. In die internaten waar de werking reeds aansluit bij de kwaliteitsverwachtingen van het RiK, wordt het RiK minder ervaren als ondersteunend of richtinggevend voor het handelen van de teamleden.

De impact van het RiK op de interne en externe communicatie bevat nog heel wat groeimarge. Een mogelijke verklaring is te vinden in de kennis van het RiK die nog te beperkt is. Daarnaast vormt ook de aanpak van de beheerder, waarbij een bewuste keuze gemaakt werd om het RiK nog niet te laten indalen op de werkvloer, een verklaring voor de geringe impact van het RiK op de communicatie. Het is dan ook aan te bevelen om op een later tijdstip het effect van de implementatie opnieuw te monitoren. Zo kan worden nagegaan of het RiK erin slaagt de communicatie tussen alle belanghebbenden te verhogen, zoals vooropgesteld in de doelen bij de ontwikkeling van het referentiekader.

In het zevende deel van de bevraging gaven heel wat internaten aan dat het RiK voor veranderingen in de internaatswerking zorgde. Uit de open antwoorden van de respondenten blijkt dat heel wat van die veranderingen zeer relevant zijn in het realiseren van de kwaliteitsverwachtingen. Concreet benoemden de respondenten veranderingen op het niveau van de realisatie van resultaten en effecten. Ook de meerwaarde voor de ontwikkeling van de internaten en het positieve effect op het vlak van beleid en kwaliteitsontwikkeling benoemden de respondenten als zichtbare veranderingen die het RiK al teweegbracht.

De anciënniteit van de beheerders heeft voor een sterke instroom van jonge medewerkers in het ambt van beheerder/directeur gezorgd. Het is sterk aan te bevelen om daar op het vlak van professionalisering rekening mee te houden. Daarnaast kan de overheid de werking van de internaten versterken door in te zetten op de opleiding van internaatsmedewerkers, die de nodige kennis en vaardigheden met betrekking tot aspecten van onderwijs (bijvoorbeeld studie en schoolloopbaan) én aspecten van ontwikkeling (bijvoorbeeld omgaan met specifieke doelgroepen) omvat. Aanvangsbegeleiding en initiatieven die de continue instroom in het werkveld ondersteunen zijn essentieel om de expertise van de internaatsmedewerkers te verhogen. Het verdient bijzondere aandacht om de internaten systematisch te betrekken bij overheidsinitiatieven voor onderwijs die een rechtstreekse impact hebben op de internaatswerking en begeleiding, bijvoorbeeld de Digisprong of

de modernisering van het secundair onderwijs. De middelen voor professionalisering dienen ook gericht te zijn op een kwaliteitsvolle implementatie van (nieuwe) kennis en inzichten in de werking van de onderwijsinternaten.

5 Bijlage Deelnemers focusgroepen

Vanuit de internaten

GO! Da Vinci internaat Edegem, Stedelijk Internaat Kastanje Gent, Stedelijk Internaat Gent, Don Bosco internaat Groot-Bijgaarden, Berthoutinstituut Klein Seminarie Mechelen, Abdij Internaat St-Truiden, GO! internaat Dendermonde, Campus Kajee Schoten, Internaat Zuid Roeselare, Internaat Don Bosco Wijnegem, internaat buitengewoon onderwijs Campus Heemschool, Internaat Stella Matutina Brakel, Hotelschool Ter Duinen Koksijde, Internaat Sint-Jozefscollege Turnhout, Internaat BuO Sterrebos Rumbeke, Hotelschool Ter Groene Poorte Brugge, Internaat BuO Kasterlinden St-Agatha Berchem, Sportinternaat Groenhove Waregem, Internaat COOVI Anderlecht, Internaat De Koekoek Oostakker

Vanuit de onderwijs verstrekkers

Anja Dingenen (KathOndVLa), Anne Van Loon (OVSG), Marjanne De Smet (GO!)

Voor onderwijsinspectie

Lies Hardeman, Véronique Biltereyst, Ria Kuykens (stafid-verslaggever)